

Høgskolen i Telemark

EKSAMEN

2624 Folkedikting og folkekultur for internasjonale studenter

27.5.2013

Tid:	kl. 9-14
Målform:	Valgfri norsk/engelsk
Sidetall:	16 sider inkl. forside og vedlegg
Hjelpemiddel:	Ordbøker, norsk og/eller tospråklige
Merknader:	Svar på én av oppgavene
Vedlegg:	14 sider

Eksamensresultatet blir offentliggjort på studentweb

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

Svar på *én* av oppgavene.

1. Analyser en av de vedlagte tekstene ut fra en eller flere tilnæringsmåter du har lært om: historisk, strukturalistisk, psykoanalytisk, feministisk, tematisk etc. og reflekter over styrke og begrensninger i den/de metoden/-e du velger.

Vedlegg:

«Håkon Borkenskjegg»/ «Hakon Grizzlebeard» (10 sider)

«Olav Liljekrans» (2 sider)

eller

2. Gjør rede for forholdet mellom folketro og sagn. Drøft deretter folketroelementene i de vedlagte sagna.

Vedlegg:

«Helge-notra» (1 side)

«Marmælen varslar uvær» (1 side)

Håken Borkenskjegg

Det var en gang en kongsdatter som var så stolt og så kaut at ingen frier var god nok til henne; alle holdt hun for narr og ga hun reisepass, den ene etter den andre. Men enda hun var så stor på det, så kom det alltid friere til gårds, for vakker var hun, det leie trollet.

Så hadde det en gang kommet en kongssønn som ville fri til henne, og han hette Håken Borkenskjegg. Men den første natten han var der, ba hun hoffnarren at han skulle skjære ørene av den ene hesten hans og rispe kjeften like opp til ørene på den andre. Da prinsen skulle ut og kjøre den andre dagen, sto kongsdatteren i svalen og så på. "Nei! nå har jeg aldri sett maken heller," sa hun; "den kvasse nordensnoen som blåser her, har tatt ørene av den ene hesten din, og det har den andre stått og glist av så kjeften har gått helt opp til ørene på den," og dermed slo hun opp hele latterdøra, løp inn og lot ham kjøre sin vei.

Han reiste hjem, men han tenkte med seg selv at hun skulle nok ha det igjen. Han satte på seg et sort skjegg av lav, dro på en vid skinnkjole og kledde seg ut som en annen tigger, men hos en gullsmed kjøpte han seg en gullrokk, og dermed gikk han avsted og satte seg en morgen utenfor vinduet til kongsdatteren til å file og stelle på gullrokken; for den var ikke riktig ferdig, og det var ingen oppstandere på den heller.

Da så kongsdatteren kom til vinduet om morgenen, lukket hun opp og ropte på ham og spurte om han ville selge gullrokken sin.

"Nei, til fals er den ikke," sa Håken Borkenskjegg, "men det er det samme, får jeg sove utenfor kammersdøren din i natt, så skal du få den."

Ja, det syntes kongsdatteren var godt kjøp, og det kunne det ikke være noe fare ved. Hun fikk rokken, og om kvelden la Håken Borkenskjegg seg utenfor kammersdøren hennes. Men da det led utpå natten, kom det slik frost på ham.

"Huttettuttetuttetu! det er så kaldt at -. Slipp meg inn!" sa han.

"Hyss, hyss! ti stille!" sa prinsessen; "får far min høre det er karfolk her, så blir jeg rent ulykkelig."

"Å huttettuttetuttetu! Jeg fryser mest i hjel, la meg bare komme inn og få ligge på gulvet," sa Håken Borkenskjegg.

Ja, det var ikke annen råd, hun måtte slippe ham inn, og da han var kommet inn, la han seg på gulvet og sov nokså godt.

En stund etter kom Håken igjen og hadde med seg oppstandere til rokken, og så satte han seg utenfor vinduet til kongsdatteren igjen og til å file på oppstanderne; for de var heller ikke riktig ferdige. Da hun hørte han filte, lukket hun opp vinduet og spurte hva det var han hadde der.

"Å, det er oppstanderne til den rokken prinsessen kjøpte; for jeg tenkte som så, at siden hun ville ha rokk, så kunne hun vel trenge til oppstandere også," sa Håken.

"Hva skal du ha for dem da?" spurte kongsdatteren.

De var ikke til fals de heller; men fikk han lov til å ligge på gulvet i kammerset til prinsessen om natten, skulle hun få dem.

Ja, det skulle han få lov til, men hun ba ham bare være rolig, og ikke gi seg til å fryse og si huttetu.

Håken Borkenskjegg lovte nok godt, men da det led på natten, tok han på å hutre og fryse og bære seg, og han ba om han ikke fikk lov å legge seg fremfor sengen til prinsessen. Det var ingen råd for det, hun måtte gi ham lov, når ikke kongen skulle få høre det. Håken Borkenskjegg la seg da på gulvet fremfor sengen til kongsdatteren og sov både godt og vel.

Så varte det en god stund før Håken Borkenskjegg kom igjen, men da hadde han med seg en garnvinde av gull, og den satte han seg til å file på utenfor vinduene til prinsessen om morgenen. Så gikk det like ens. Da prinsessen hørte det, kom hun til vinduet og hilste og spurte hva han skulle ha for den garnvinden. "Den er ikke til fals for penger, men får jeg lov å ligge i kammerset ditt med hodet på sengestokken i natt, så skal du få den," sa Håken Borkenskjegg. Ja, det kunne han nok, når han bare ville være rolig og ikke holde slik styr, sa prinsessen, og han lovte han skulle gjøre sitt beste; men da det led utpå natten, tok han på å hukre og fryse, så han hakket tenner.

"Huttetuttetuttetu, det er så kaldt! å la meg få lov å komme opp i senga og varme meg litt!" sa Håken Borkenskjegg.

"Jeg mener du er galen, jeg," sa kongsdatteren.

"Huttetuttetuttetu, det er så kaldt! å la meg få lov å komme opp i senga! Huttetuttetuttetu!"

"Hyss, hyss! ti stille for guds skyld!" sa kongsdatteren; "får far høre det er karfolk her, så blir jeg rent ulykkelig; jeg tror visst han tar livet av meg med det samme."

"Huttetuttetuttetu! slipp meg opp i senga!" sa Håken Borkenskjegg og frøs så hele stua ristet.

Det var ikke noen råd for det, hun måtte slippe ham opp i sengen, da sov han både godt og vel.

Men en stund etter fikk prinsessen et lite barn, og kongen ble så vill at han nær hadde gjort ende både på henne og barnet. Da det led om litt, kom Håken Borkenskjegg ranglende dit en gang, som av en hendelse, og satt ute i kjøkkenet liksom en annen fattigmann.

Så kom kongsdatteren ut og fikk se ham: "Å gud bære meg for ulykke du har voldt!" sa hun, "far min er ferdig til å fly i flint, så vill er han; la meg følge med hjem til deg!"

"Du er nok for vel vant til å følge med meg," sa Håken. "Jeg har ikke annet enn en barhytte å være i, og hvordan jeg skal skaffe deg føden, det vet ikke jeg; for jeg sliter ille nok for å skaffe føden til meg selv."

"Ja, jeg er like glad hvordan du har det," sa kongsdatteren; "la meg bare få være med deg; for blir jeg her lenger, tror jeg far min tar livet av meg."

Hun fikk da lov til å følge med fanten, som hun kalte ham, og de gikk både langt og lenge, og hun hadde det ikke for godt på veien. Til slutt kom de ut av det landet og inn i et annet rike, så spurte prinsessen, hvem det var som eide det.

"Å, det er Håken Borkenskjegg det," sa han.

"Jaså," sa prinsessen, "jeg kunne tatt ham jeg, så hadde jeg sloppet å gå her som en fantefille."

Og alle de gildeste slott og skoger og gårder de kom til, så spurte hun hvem som eide dem. "Å det er hans Håken Borkenskjegg," sa fanten. Og prinsessen gikk og bar seg ille for det hun ikke hadde tatt ham, som eide så mye.

Langt om lenge kom de til en kongsgård; der sa han at han var kjent, og han mente nok han skulle få arbeid til henne der, så de kunne få noe å leve av, og så satte han opp en barhytte i skogbredden, der skulle de være. Selv gikk han til kongsgården og hugg ved og bar vann for kokka, sa han, og da han kom hjem igjen, hadde han med seg noen matsmuler, men de rakk ikke langt.

Så var det en dag han kom hjem fra slottet. "I morgen skal jeg bli hjemme og passe barnet; men du får lage deg til å gå til slottet du," sa han, "for prinsen sa du skulle komme og være med og bake i ovnen."

"Jeg bake?" sa kongsdatteren; "jeg kan ikke bake, for det har jeg aldri gjort."

"Ja du får gå," sa Håken Borkenskjegg, "siden han har sagt det. Kan du ikke bake, så kan du vel lære, du får se etter hvordan de andre gjør føre deg, og når du skal gå, får du stjele med deg noen brød til meg."

"Stjele kan jeg ikke," sa kongsdatteren.

"Du kan vel lære," sa Håken Borkenskjegg; "du vet det er knapt for mat. Men pass deg vel for prinsen, for han har øynene med seg overalt."

Da hun vel var gått, sprang Håken en benvei og kom til slottet lenge før henne, og kastet fillene og lavskjegget av seg og trakk på prinseklærne.

Kongsdatteren var med i baksten, og gjorde som Håken hadde bedt henne, og stjal alle lommene sine fulle med brød. Da hun så skulle hjem om kvelden, så sa prinsen:

"Denne fantekjerringa kjenner vi ikke noe til; det er best å se etter om hun ikke har tatt med seg noe."

Så fór han ned i alle lommene og grov og ransakte, og da han fant brødene, ble han sint og holdt fælt hus.

Hun gråt og bar seg ille og sa: "Fanten ba meg om det, og så måtte jeg gjøre det."

"Ja, det burde gått deg ille," sa prinsen; "men det er det samme, for fantens skyld skal det være deg tilgitt."

Da hun vel var gått, kastet han av seg prinseklærne, og dro på seg skinnkjolen, satte på lavskjegget og var før henne i barhytta, og da hun kom, holdt han på å stille med barnet. "Ja du har fått meg til å gjøre det jeg har angret," sa hun; "det er første gangen jeg har stjålet, og det skal nok bli siste også." Og så fortalte hun hvordan det hadde gått, og hva prinsen hadde sagt.

Noen dager etter kom Håken hjem til barhytta en kveld. "I morgen får jeg bli hjemme og passe ungen," sa han, "for du skal være med i slaktingen og lage pølse."

"Jeg lage pølse?" sa kongsdatteren; "det kan jeg ikke. Jeg har nok ett pølse, men laget pølse har jeg aldri."

Ja, Håken sa hun måtte gå, siden prinsen hadde sagt det; hun fikk gjøre som hun så de andre gjorde, og så ba han at hun skulle stjele med seg noen pølser til ham.

"Nei, stjele kan jeg ikke," sa hun, "du minnes vel hvordan det gikk sist."

"Du kan lære å stjele," sa Håken; "det er ikke sagt det går galt støtt." Da hun vel var gått, sprang Håken Borkenskjegg benstien og kom lenge før henne til slottet, kastet skinnkjolen og lavskjegget av seg, og sto i kjøkkenet med prinseklærne på da hun kom. Kongsdatteren var med i slaktingen og laget pølser, og hun gjorde som Håken hadde sagt, og stappet lommene sine fulle. Men da hun skulle gå hjem om kvelden, sa prinsen:

"Denne fantekjerringa var jo langfingret sist; det er nok best å se etter om hun ikke har tatt med seg noe," og til å lete og ransake i alle lommene hennes. Da han fant pølsene, ble han sint igjen og holdt stygt hus og truet med å sette henne til lensmannen.

"Å gud velsigne deg, la meg slippe! Fanten ba meg om det," sa hun og gråt og bar seg.

"Ja, det burde gått deg ille, men for fantens skyld skal det være deg tilgitt," sa Håken Borkenskjegg.

Da hun var gått, kastet han prinseklærne av seg, tok skinnkjolen på og satte på seg lavskjegget og sprang benstien, og da hun kom hjem, var han alt kommet i forveien. Hun fortalte hvordan det var gått, og lovt høyt og dyrt det skulle være siste gangen han fikk henne til slikt.

En stund etter hadde mannen vært i kongsgården igjen. "Nå skal prinsen vår ha bryllup," sa han, da han kom hjem om kvelden, "men bruden er blitt syk, så skredderen ikke kan få tatt mål av henne til brudekjolen, og så vil prinsen at du skal komme opp til kongsgården og ta mål av deg istedenfor henne, for han sier du ligner henne i vekst og alt. Men når du er målt, skal du ikke gå; du kan bli stående der du, og se på mens skredderen skjærer til, og sop så ned de største stykkene og ta med deg til en topplue til meg."

"Nei, stjele kan jeg ikke," sa hun, "og du minnes nok hvordan det gikk sist."

"Du kan vel lære," sa Håken, "det er ikke sagt det går galt nå igjen."

Hun syntes det var galt, men hun gikk og gjorde som han ba; hun sto og så på mens skredderen skar til, og sopte ned de største stykkene og stakk dem i lommen. Da hun skulle gå, sa prinsen: "Vi får vel se etter om kjerringa ikke har vært langfingret denne gangen også,"

og til å lete i alle lommene hennes, og da han fant kostene, ble han vill og tok til åskjelle og styre, så det ikke var noen måte på det. Hun gråt og bar seg ille og sa: "Å fanten ba meg om det, så måtte jeg jo gjøre det."

"Ja, det burde gått deg ille; men for fantens skyld får det vel være deg tilgitt," sa Håken Borkenskjegg.

Og så gikk det som de forrige gangene; da hun kom hjem i barhytta, var Håken der også. "Å gud hjelpe meg!" sa hun, "jeg blir nok ulykkelig jeg for din skyld til sist; for du vil ikke ha meg til annet enn det som galt er. Prinsen var så vill og arg, så han truet både med lensmann og tukthus."

En stund etter kom Håken hjem en kveld. "Nå vil prinsen du skal komme til slottet og stå brud," sa han, "for bruden hans er syk og sengeliggende ennå; men bryllup vil han holde, og du er så lik henne at ingen kjenner dere fra hverandre, og i morgen får du lage deg til å gå til slottet."

"Jeg mener dere er fra vett og samling, både du og prinsen," sa hun; "synes du jeg ser ut slik jeg kan stå brud? Det kan da ingen fantekjerring se ut verre enn jeg."

Det var ikke noen råd for det, hun måtte gå, og da hun kom til kongsgården, ble hun så pyntet og tilstaset at ingen prinsesse kunne vært gildere. De reiste til kirken og hun sto brud, og da de kom hjem igjen, var det dans og lystighet på slottet. Men rett som hun var midt i dansen med prinsen fikk hun se et skinn gjennom vinduet, og så så hun at barhytta sto i lys lue.

"Å nei! Fanten og barnet og barhytta da!" skrek hun og var dåneferdig.

"Her er fanten, og der er barnet, og la så barhytta brenne!" sa Håken Borkenskjegg. Og så kjente hun ham igjen. Da ble det først riktig lystighet og glede; men siden har jeg hverken hørt eller spurt dem.

Project Runeberg, Sun Oct 20 01:55:28 1996
<http://runeberg.org/folkeven/110.html>

Hacon Grizzlebeard

ONCE on a time there was a Princess who was so proud and pert that no suitor was good enough for her. She made game of them all, and sent them about their business, one after the other; but though she was so proud, still new suitors kept on coming to the palace, for she was a beauty, the wicked hussey!

So one day there came a prince to woo her, and his name was Hacon Grizzlebeard; but the first night he was there, the Princess bade the king's fool cut off the ears of one of the prince's horses, and slit the jaws of the other up to the ears. When the prince went out to drive next day the Princess stood in the porch and looked at him. "Well!" she cried, "I never saw the like

of this in all my life; the keen north wind that blows here has taken the ears off one of your horses, and the other has stood by and gaped at what was going on till his jaws have split right up to his ears." And with that she burst out into a roar of laughter, ran in, slammed to the door, and let him drive off.

So he drove home; but as he went, he thought to himself that he would pay her off one day. After a bit, he put on a great beard of moss, threw a great fur cloak over his clothes, and dressed himself up just like any beggar. He went to a goldsmith and bought a golden spinning wheel, and sat down with it under the Princess' window, and began to file away at his spinning wheel, and to turn it this way and that, for it wasn't quite in order, and besides, it wanted a stand.

So when the Princess rose up in the morning, she came to the window and threw it up, and called out to the beggar if he would sell his golden spinning wheel?

"No; it isn't for sale," said Hacon Grizzlebeard; but if I may have leave to sleep outside your bed-room door to-night, I'll give it you."

Well, the Princess thought it a good bargain; there could be no danger in letting him sleep outside her door. So she got the wheel, and at night Hacon Grizzlebeard lay down outside her bed-room. But as the night wore on he began to freeze.

"Hutetutetutu! it is so cold; do let me in," he cried.

"You've lost your wits outright, I think," said the Princess.

"Oh, hutetutetutu! it is so bitter cold, pray do let me in," said Hacon Grizzlebeard again.

"Hush! hush! hold your tongue!" said the Princess; "if my father were to know that there was a man in the house, I should be in a fine scrape."

"Oh, hutetutetutu! I'm almost frozen to death; only let me come inside and lie on the floor," said Hacon Grizzlebeard.

Yes! there was no help for it. She had to let him in, and when he was, he lay on the ground and slept like a top.

Some time after, Hacon came again with the stand to the spinning wheel, and sat down under the Princess' window, and began to file at it, for it was not quite fit for use. When she heard him filing, she threw up the window and began to talk to him, and to ask what he had there.

"Oh! only the stand to that spinning wheel which your royal highness bought; for I thought, as you had the wheel, you might like to have the stand too."

"What do you want for it? " asked the Princess; but it was not for sale any more than the wheel, but she might have them if she would give him leave to sleep on the floor of her bedroom next night.

Well! she gave him leave, only he was to be sure to lie still, and not to shiver and call out "hutetu," or any such stuff. Hacon Grizzlebeard promised fair enough, but as the night wore

on he began to shiver and shake, and to ask whether he might not come nearer, and lie on the floor alongside the Princess' bed.

There was no help for it; she had to give him leave, lest the king should hear the noise he made. So Hacon Grizzlebeard lay alongside the Princess' bed, and slept like a top.

It was a long while before Hacon Grizzlebeard came again; but when he came he had with him a golden wool-winder, and he sat down and began to file away at it under the Princess' window. Then came the old story over again. When the Princess heard what was going on, she came to the window and asked him how he did, and whether he would sell the golden wool-winder?

"It is not to be had for money; but if you'll give me leave to sleep to-night in your bed-room, with my head on your bedstead, you shall have it for nothing," said Hacon Grizzlebeard.

"Well! she would give him leave, if he only gave his word to be quiet and make no noise. So he said he would do his best to be still; but as the night wore on he began to shiver and shake, so that his teeth chattered again.

"Hutetutetutu! it is so bitter cold! Oh, do let me get into bed and warm myself a little," said Hacon Grizzlebeard.

"Get into bed!" said the Princess; "why, you must have lost your wits."

"Hutetutetutu!" said Hacon; "do let me get into bed. Hutetutetutu."

"Hush! hush! be still for God's sake," said the Princess; "if father knows there is a man in here, I shall be in a sad plight. I'm sure he'll kill me on the spot."

"Hutetutetutu! let me get into bed," said Hacon Grizzlebeard, who kept on shivering so that the whole room shook. Well! there was no help for it; she had to let him get into bed, where he slept both sound and soft; but a little while after the Princess had a child, at which the king grew so wild with rage, that he was near making an end of both mother and babe.

Just after this happened, came Hacon Grizzlebeard tramping that way once more, as if by chance, and took his seat down in the kitchen, like any other beggar.

So when the Princess came out and saw him, she cried, "Ah, God have mercy on me, for the ill-luck you have brought on me; father is ready to burst with rage; do let me follow you to your home."

"Oh! I'll be bound you're too well bred to follow me," said Hacon, "for I have nothing, but a log hut to live in; and how I shall ever get food for you I can't tell, for it's just as much as I can do to get food for myself."

"Oh yes! it's all the same to me how you get it, or whether you get it at all," she said; "only let me be with you, for if I stay here any longer, my father will be sure to take my life."

So she got leave to be with the beggar, as she called him, and they walked a long, long way, though she was but a poor hand at tramping. When she passed out of her father's land into another, she asked whose it was?

"Oh! this is Hacon Grizzlebeard's, if you must know," said he.

"Indeed!" said the Princess; "I might have married him if I chose, and then I should not have had to walk about like a beggar's wife."

So, whenever they came to grand castles, and woods, and parks, and she asked whose they were? the beggar's answer was still the same: "Oh! they are Hacon Grizzlebeard's." And the Princess was in a sad way that she had not chosen the man who had such broad lands. Last of all they came to a palace, where he said he was known, and where he thought he could get her work, so that they might have something to live on; so he built up a cabin by the wood-side for them to dwell in; and every day he went to the king's palace, as he said, to hew wood and draw water for the cook, and when he came back he brought a few scraps of meat; but they did not go very far.

One day, when he came home from the palace, he said — "To-morrow I will stay at home and look after the baby, but you must get ready to go to the palace, do you hear? for the Prince said you were to come and try your hand at baking."

"I bake!" said the Princess; "I can't bake, for I never did such a thing in my life."

"Well, you must go," said Hacon, "since the Prince has said it. If you can't bake, you can learn; you have only got to look how the rest bake; and mind, when you leave, you must steal me some bread."

"I can't steal," said the Princess.

"You can learn that too," said Hacon; you know we live on short commons. But take care that the Prince doesn't see you, for he has eyes at the back of his head."

So when she was well on her way, Hacon ran by a short cut and reached the palace long before her, and threw off his rags and beard, and put on his princely robes.

The Princess took her turn in the bakehouse, and did as Hacon bade her, for she stole bread till her pockets were crammed full. So when she was about to go home at even, the Prince said — "We don't know much of this old wife of Hacon Grizzlebeard's; I think we'd best see if she has taken anything away with her."

So he thrust his hand into all her pockets, and felt her all over, and when he found the bread, he was in a great rage, and led them all a sad life. She began to weep and bewail, and said—

"The beggar made me do it, and I couldn't help it."

"Well," said the Prince at last, "it ought to have gone hard with you; but all the same, for the sake of the beggar you shall be forgiven this once."

When she was well on her way, he threw off his robes, put on his skin cloak, and his false beard, and reached the cabin before her. When she came home, he was busy nursing the baby. "Well, you have made me do what it went against my heart to do. This is the first time I ever stole, and this shall be the last;" and with that she told him how it had gone with her, and what the Prince had said.

A few days after Hacon Grizzlebeard came home at even and said— "To-morrow I must stay at home and mind the babe, for they are going to kill a pig at the palace, and you must help to make the sausages."

"I make sausages!" said the Princess; "I can't do any such thing. I have eaten sausages often enough; but as to making them, I never made one in my life."

Well, there was no help for it; the Prince had said it, and go she must. As for not knowing how, she was only to do what the others did, and at the same time Hacon bade her steal some sausages for him.

"Nay, but I can't steal them," she said; "you know how it went last time."

"Well, you can learn to steal; who knows but you may have better luck next time?" said Hacon Grizzlebeard. When she was well on her way, Hacon ran by a short cut, reached the palace long before her, threw off his skin cloak and false beard, and stood in the kitchen with his royal robes before she came in. So the Princess stood by when the pig was killed, and made sausages with the rest, and did as Hacon bade her, and stuffed her pockets full of sausages. But when she was about to go home at even, the Prince said— "This beggar's wife was long-fingered last time; we may as well just see if she hasn't carried anything off." So he began to thrust his hands into her pockets, and when he found the sausages he was in a great rage again, and made a great to do, threatening to send for the constable and put her into the cage.

"Oh, God bless your royal highness; do let me off! The beggar made me do it," she said, and wept bitterly.

"Well," said Hacon, "you ought to smart for it; but for the beggar's sake you shall be forgiven."

When she was gone, he changed his clothes again, ran by the short cut, and when she reached the cabin, there he was before her. Then she told him the whole story, and swore, through thick and thin, it should be the last time he got her to do such a thing.

Now, it fell out a little time after, when the man came back from the palace, he said— "Our Prince is going to be married, but the bride is sick, so the tailor can't measure her for her wedding gown. And the Prince's will is, that you should go up to the palace and be measured instead of the bride; for he says you are just the same height and shape. But after you have been measured, mind you don't go away; you can stand about, you know, and when the tailor cuts out the gown, you can snap up the largest pieces, and bring them home for a waistcoat for me."

"Nay, but I can't steal," she said; "besides, you know how it went last time."

"You can learn then," said Hacon, "and you may have better luck, perhaps."

She thought it bad, but still she went and did as she was told. She stood by while the tailor was cutting out the gown, and she swept down all the biggest scraps, and stuffed them into her pockets; and when she was going away, the Prince said — "We may as well see if this old girl has not been long-fingered this time too." So he began to feel and search her pockets, and

when he found the pieces he was in a rage, and began to stamp and scold at a great rate, while she wept and said— "Ah, pray forgive me; the beggar bade me do it, and I couldn't help it."

"Well, you ought to smart for it," said Hacon; "but for the beggar's sake it shall be forgiven you."

So it went now just as it had gone before, and when she got back to the cabin, the beggar was there before her. "Oh, Heaven help me," she said; "you will be the death of me at last by making me nothing but what is wicked. The Prince was in such a towering rage that he threatened me both with the constable and cage."

Some time after, Hacon came home to the cabin at even and said — "Now, the Prince's will is, that you should go up to the palace and stand for the bride, old lass! for the bride is still sick, and keeps her bed; but he won't put off the wedding; and he says, you are so like her, that no one could tell one from the other; so to-morrow you must get ready to go to the palace."

"I think you've lost your wits, both the Prince and you," said she. "Do you think I look fit to stand in the bride's place? look at me! Can any beggar's trull look worse than I?"

"Well, the prince said you were to go, and so go you must," said Hacon Grizzlebeard.

There was no help for it, go she must; and when, she reached the palace, they dressed her out so finely that no princess ever looked so smart. The bridal train went to church, where she stood for the bride, and when they came back, there was dancing and merriment in the palace. But just as she was in the midst of dancing with the Prince, she saw a gleam of light through the window, and lo! the cabin by the wood-side was all one bright flame.

"Oh! the beggar, and the babe, and the cabin," she screamed out, and was just going to swoon away.

"Here is the beggar, and there is the babe, and so let the cabin burn away," said Hacon Grizzlebeard. Then she knew him again, and after that the mirth and merriment began in right earnest; but since that I have never heard tell anything more about them.

Asbjørnsen, Peter Christen and Moe, Jorgen. *East o' the Sun and West o' the Moon*. George Webbe Dasent, translator. *Popular Tales from the Norse*. Edinburgh: David Douglass, 1888.

OLAV LILJEKRANS

Herr Olav reid over rjoe,
– med kvitare hond.
Han vil til sitt bryllaup bjoe.
– Så mod rid Olav frå elvo.

Herr Olav reid seg i otte,
ljosan dagen han totte.

Herr Olav over rjoe reid,
så reid han inn i den elveleik.

«Høyrrer du Olav Liljekrans,
stig av hesten og trø i dans.

Høyrrer du Olav, kom danse med meg,
to bukkeskinns støvlar så gjev'e eg deg.»

«To bukkeskinns støvlar kan eg vel få,
men danse med deg eg ikkje må.

Danse med deg eg ikkje må,
i morgon skal mitt bryllaup stå.»

«Vil du heller med elvo bu,
eller vil du sjuk heim flytje di brur?

Vil du heller med elvo vera,
eller vil du sjuk ditt gjestebod gjera?

Vil du ikkje danse med meg,
sott og sjukdom skal fylgje deg!»

Herr Olav han vender sin gangar med kvist,
så reid han gjennom den elvelist.

Herr Olav han vender sin gangar med spore,
så reid han gjennom den elveloge.

Så fekk han snu sin gangar omkring,
og heimatt reid han med bleike kinn.

Som han kom seg til borgeled,
der stod hans moder og kvilte seg ved.

«Høyrr du Olav, kjær sonen min,
kvi ber'e du så bleike kinn?»

«Det er ikkje underleg at eg er bleik,
for eg hev vore i elveleik.

Kjære mi moder du hentar meg prest,
kjære mi moder du ver meg nest.

Du hentar meg prest og ver ikkje sein,
reitno er mitt hjarta sprengt.»

«Gud betre meg for deg sonen min,
kva skal me seia til bruri di?»

«Det skal du seia til mi unge brur,
eg gjeng i skogen og veider dyr.»

«Herr Olav han er ikkje heime,
han gjeng i skogen og veider.»

«Tykkjer han kje meir om si unge brur,
enn han gjeng i skogen og veider dyr?

Men det kan eg sjå båd' på store og små,
at Olav er ikkje langt ifrå.»

Den unge brur gloste seg bort i ro,
der såg ho herr Olavs sverd, kvar det stod.

Skjæftet sette ho golvilja mot,
og odden imot hjarterot.

Innan dagen den var ljøs,
så kom der tre lik av brurehus.

Den eine var Olav, den andre hans møy,
– med kvitare hond.

Den tredje hans moder, av sorgi laut døy.
– Så mod rid Olav frå elvo.

- 9 Út kom eitt tað elvarflijóð,
flættað hár á herðar dró.
- 10 Út kom ein av elvunum tá,
flættað hár á herðar lá.
- 11 »Ver vælkomín, Ólavur Riddararós,
tú gakk í dansin og kvøð for os!«
- 12 »Tú tarvt ikki flætta títt hár for meg,
eg eri ikki komín at biðja teg.«
- 13 »Ert tú ikki komín at biðja meg,
eg havi ikki aktað at eiga teg.«
- 14 »Eg kann ikki meira hjá elvum bó,
í morgin skal eg mítt brúdleyp snó.
- 15 Eg kann ikki longur hjá elvum vera,
í morgin læt eg mítt brúdleyp gera.«
- 16 »Vilt tú ikki meiri hjá elvum bó,
sjúkur skalt tú títt brúdleyp snó.
- 17 Vilt tú ikki longur hjá elvum vera,
sjúkur skalt tú títt brúdleyp gera.
- 18 Hvat heldur vilt tú sjú vintur liggja
sjúk,
ella vilt tú í morgin liggja lík?
- 19 Hvat heldur vilt tú sjú vintur liggja
á strá,
ella vilt tú í morgin til moldar gá?«
- 20 »Tveir eru kostirnir, hvørgin er
mjúkur,
ilt er at liggja leingi sjúkur.
- 21 Fyrr vil eg í morgin liggja lík,
enn eg vil liggja sjú vintur sjúk.
- 22 Fyrr vil eg í morgin til moldar gá,
enn eg vil sjú vintur liggja á strá.«
- 23 Hon bar fram eitt drykkjugar,
eiturkomið í tí var.
- 24 Hon bar fram eitt drykkjussteyp,
eiturkomið í tí fleyt.
- 25 Hon skonkti honum í drykkjuhorn,
har fór í tað eiturkorn.
- 26 Tann fyrsta drykkin, ið Ólavur drakk,
hans breiða belti um hann sprakk.
- 27 »Hoyr tú, Ólavur fríði,
tú kyss meg, áðrenn tú ríður!«
- 28 Ólavur studdist við saðilboga,
hann kyssi ta moy av lítum huga.
- 29 Hann kysti hana so mjúkan,
hon sveik hann so sjúkan.
- 30 »Tú sig tíni móður, tá ið tú kemur
heim,
tín fofi snublaði um ein stein.«
- 31 Ólavur heim í garðin fór,
tí hans móðir fyri honum stóð.
- 32 »Hví ert tú so fjólin, hví ert tú so
bleik,
sum tú hevði verið í elvarleik?«
- 33 »Mín kára móðir, eg sigi tær sann,
mín fofi snublaði um ein stein.
- 34 Tí eri eg fjólin, tí eri eg bleik,
í gjár var eg í elvarleik.
- 35 Tí eri eg fjólin, tí eri eg [sum] bast,
í gjár var eg í elvarlast.«
- 36 Ólavur vendist til veggín brátt,
hann doyði langt fyri midnátt.
- 37 Har komu av tí búða,
trý lík, tey vóru so trúða.
- 38 Tað fyrsta var Ólav, tað annað hans
vív,
tað triðja hans móðir, hon læt sítt lív.
- 39 Tað fyrsta var Ólav, tað annað hans
moy,
– kol og smiður við –
tað triðja hans móðir, av sorg hon
doyði.
– Ungir kallar, kátir kallar,
gangið upp á gólv, dansið lystilig!

Ólavur Riddararós og álvamoy

A.

(= Schröters Sammlung 1825 (Ny kgl. Saml. 346,8*), Nr. 8; b-c Hammershaimbs Sammlong (AM, Access. 4); b: Abschrift von A, von Bloch nicht registriert; c: Schröters Blandinger, Nr. 9. Gedruckt in Færøsk Anthologi I, S. 8-11; A-D auch gedruckt in DgF IV, S. 849-52.)

- 1 »Hvørt skalt tú ríða, Ólavur mín?
– kol og smiður við –
í lofti hongur brynja tín.«
– Ungir kallar, kátir kallar,
gangið upp á gólv, dansið lystilig!
- 2 »Eg fari mær á heiði,
ta villini hind at veiða.«
- 3 »Tú fert ikki at veiða hind,
men tú fert til tína leikalind.
- 4 Hvít er tín skjúrtan, væl er hon tvingin,
í blóði verður hon av tær drigin.
- 5 Hvít er tín skjúrtan, væl er hon
skorin,
í blóði so verður hon aftur borin.«
- 6 Ólavur snúist síni móður frá:
»Gud gevi ikki ganga, sum mær er
spáað.«
- 7 Ólavur ríður eftir bjørgunum fram,
fann upp á eitt elvarran.
- 8 Ólavur ríður eftir bjørgunum fús,
fann hann á eitt elvarhus.

52. Helge-notra

I Nærheden af Gaarden Hougerud i Hitterdal hæver sig et høit Fjeld, som kaldes Helgenotra.¹ Det har sit Navn af Bruden Helge, som der blev inkvervd. Hun var fra Bøe Præstegjeld og Brudgommen fra Hitterdal, og de skulde til Hitterdals Kirke for at vies. Bruddefærden reed glad af Gaarde, men da de kom forbi Fjeldet blev Bruden borte for dem; Tusserne tog hende og lukkede hende ind til sig i Berget. Der blev da, som vente var, en stor Forskrækkelse paa allesammen. Some reiste da til Hitterdal for at hente Kirkens Klokker derhen og forsøge at ringe hende ud igjen, men det maatte skee før Solens Nedgang, eller ogsaa var det for seent. De skyndte sig da, det kan man nok vide, kom ogsaa tidsnok ud med Kirkeklokkerne og fik hængt dem op i Fjeldet. Der vises endnu tydelig Stedet, hvor Kirkeklokkerne hang. Saa toge de paa at ringe alt hvad de orkede, men bedst som de ringede brast Klokkestrængen. Da hørte de Helge græde yderst i Fjeldskorpen, hun var kommen saa langt, at der var bare et tyndt Skal af Berget igjen, og havde Klokkestrængen endnu holdt bare et «ørende litið Bel» – et Minut, saa havde hun været frelst. Men nu var det forbi, de hørte Helge græde, og Graaden tabte sig længere og længere indad i Fjeldet indtil de ikke kunne høre hende mere. Berget havde nu for stedse lukket sig over hende, og hun kommer aldrig mere til at see Dagens Lys; men man hører hende endnu undertiden at græde derinde, især naar hun hører en Hardangerfedle. Naar Bruddefærdene fare forbi og Spillemanden spiller, saa græder Helge saa at hele Færden kan høre hende. Ketil Hougerud fandt paa for nogle Aar siden at gaae op paa Fjeldet med sin Fedle for at spille for Helge, da hørte han der gik en huul sørgelig Klang (Dur) gennem Fjeldet, saa stærkt at Fjeldet bævede, og Ketil blev ganske bange. Det var Helge som græd.

¹ I nøtr, Skjelven. Bæven. Kan ogsaa være af notra, staar for njotra. Oldn. njótr, den som har Nyttten og Besiddelsen af en Ting.

27. Marmælen varsler uvær

En dag på vårparten rodde en mann fiske i værene. Rett som han satt med djupsagnet ute, følte han det rykke i snøret, og da han trakk det opp, stod der en marmæl med stortåen på angelbuen og holdt seg i stilling ved å holde tak i snøret. Raskt hoppet den inn i båten og satte seg på toften. Mannen ble glad, da han visste det var et godt varsel. Og da marmælen begynte å hutre av kulde, tok han av seg koften og trakk på den lille gjesten. Marmælen satt som om den fornøyet seg ved å se mannen trekke den ene fisk gildere enn den andre opp i båten, men plutselig hoppet den ut og ble borte. Mannen hadde båten full av fisk og rodde i land, og han var sikker på at marmælen nok ikke glemte å betale ham for koften.

Dagen etter var mannen atter ute på sjøen. Været var vakert, blikkstilte og solskinn, og fisket gikk godt. Rett som det var dukket marmælen opp og henger seg i båtripen, idet den sier:

Ro i land, ro i land, du mann, som koften gav.

Det buldrer i sjø og bølger i hav.

Dermed ble den borte i sjøen igjen. Men mannen trakk hurtig børnskapen inn og tok til årene for å komme tillands. Han ropte til de andre fiskerne, at de også skulle skynde seg; de bare lo og gjorde narr av ham. Knapt var han iland, før det brøt ut et overhending uvær. Himmelen flammet og havet gikk i råk som et veldig skred. Mannen reddet både redskapen sin og seg selv, og det kunne han takke marmælen for. De andre fiskerne, som var ute på sjøen sammen med ham, de omkom alle som én.

Ole Tobias Olsen: Norske folkeeventyr og sagn. Kra.a. 1912, s. 7-8.